

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravnništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Frančiškanska ul. 6/L. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštne. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverljeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozem. 80 Din. Posamezna šte. 1:50 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne notice vseh vrst je plačati po Din 2:50 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. čk. ur. 11.197.

Zopet nov projekt šolskega zakona.

Po osmih letih ujedinjenja. — Narodna skupščina in prosvetna zakonodaja. — Historijat projektov zakona o narodnih šolah. — Dr. Čajkovčev projekt je izdelan po nalogu bivšega ministra prosvete g. St. Radiča. — Kritična ocena projekta.

Prvega decembra t. l. bomo praznovali osmo obletnico ujedinitvenja.

Ako se ozremo na delo teh osmih let nazaj in pregledamo, kaj nam je dala v teh osmih letih »Narodna skupščina« za napredek na prosvetnem polju, vidimo, da so uspehi povsem negativni.

Po tolikih letih nimamo niti enega pozitivnega zakona v prosvetni smeri. Nimamo ne zakona o osnovnih šolah, ne o meščanskih šolah, ne zakona o raznih strokovnih šolah, ne zakona o srednjih šolah, ne zakona o visokih šolah.

Nimamo zakona o učiteljskih in učiteljski izobrazbi, nimamo zakona o višjih pedagoških šolah in ne zakona o ureditvi Glavnega Prosvetnega Sveta.

Izmed splošnih prosvetnih zakonov nimamo ne zborovalnega in ne društvenega zakona, ne zakona o avtorskem pravu itd. itd., kar zadeva splošno prosveto.

Vse to čaka in čaka, razmere pa hitro in hitro ter sečejo nezdrave rane v naš državni organizem.

V veljavi so še stari zakoni, ki nas razkosavajo ter povzročajo upravni in stvarno prosvetni kaos, katerega še holi nospesneje križajoče se odredbe ministra za ministrom.

Položaj osnovnošolske zakonite naloge v državi je sledeč:

V Sloveniji in Dalmaciji je v veljavi avstrijski državni šolski zakon poleg deželnih zakonov za Kranjsko, Štajersko in Dalmacijo. Hrvatska ima svoj zakon. V Srbiji pa je v veljavi zakon o narodnih šolah iz leta 1904, ki se je razširil na Voivodino in Črno goro.

23. julija 1919 so se predvsem člani 29.—30. ter 33., 39., 41., 88. in 89. srbskega zakona o narodnih šolah v »Narodni skupščini« izpremenili in razširili na celo državo.

Z zakonom o državnih uradnikih od 31. julija 1923 so se vsi dosedanje določbe o pravnem in materialnem položaju učiteljskega stana izjednačile v vse državi.

Gorenje izpremembe in gornji zakon bi bil edini pozitiven uspeh, ki zadeva tudi prosvetno stroko.

Pred nami na ležijo celi kuni raznih projektov, predvsem osnovnošolskega zakona.

Če jih pogledamo po vrsti, bi bili: »Načrt preustrojitve šolstva in na-

rodne prosvete«, od Zaveze jugoslovenskega učiteljskega društva od l. 1919.: »Načrt zakona o narodnih šolah«, ki ga je izdelala anketa višjega šolskega sveta v Ljubljani l. 1919.: »Projekt zakona o narodnih šolah«, ki ga je izdelal »Prosvetni odbor« v Beogradu l. 1919.: načrt okvirnega šolskega zakona, ki ga je na podlagi projekta »Prosvetnega odbora« izdelala anketa »Zaveze jugoslovenskih učiteljskih društev« l. 1920.: projekt zakona o narodnih šolah, ki ga je izdelala anketa UJU l. 1921.: tkzv. Radojevičev projekt zakona o narodnih šolah, kot prvi uradni načrt ministrstva, ki je izšel l. 1921.: Radojevičev projekt je predelaval na to Glavni Prosvetni Svet v Beogradu, ki je izdal svoj projekt l. 1922.: ta načrt je zopet internio predelalo ministrstvo prosvete in ga je predložil takratni minister prosvete g. Miša Trifunović 17. januarja 1924 z odlokom P. Br. 284 predstavnstvu Narodne skupščine, ki ga pa ni obravnavala; ta načrt si je potem osvojil kot podlago minister prosvete g. Svetozar Pribičević ter ga je dal v predelavo UJU in na to se interni redakciji v ministrstvu prosvete, na kar ga je predložil Narodni skupščini leta 1925.

V »Narodni skupščini« je prišel ta načrt v šolski odsek, kjer je dobil mnogo izprememb, a ni njeza obravnavala prišla niti do polovice projekta. Posamezna poglavja je minister sam odternil.

Minister prosvete g. St. Radič je dal nalog načelniku za osnovno nastavo g. dr. St. Čajkovcu, da izdela nov projekt šolskega zakona.

Ta je svoje delo izvršil. »Narodna Prosveta« je ta projekt v preteklih dneh natisnila, dobi se pa tudi v posebnih oddelkih. Morda ga izda v slovenskem prevodu Poverljeništvo Ljubljana. Učiteljski dom v Mariboru ali Učiteljski konvikt Ljubljana.

Ako si ga osvoji tudi sedanjí minister prosvete, ni še definitivno.

Površen pogled na dr. Čajkovčev načrt nam kaže, da je morda zadel milje naše države in potrebe naroda, tudi je upošteval moderne smeri šolstva: v koliko se sklada ta projekt s stališčem, zahtevami in posledici učiteljstva, je pa sedaj nujna in neodločljiva dolžnost vsega učiteljstva, da to prouči in izrazi svoje mišljenje in kritiko.

IV. D.

Politična in kulturna svoboda za vse!

»Slomškova družba« in UJU. — Vsakemu članu je zajamčena svoboda. — Zaradi bodočnosti mora biti stanovsko enotno organiziran naš stan!

»Kulturno pa se organiziramo v novo ustanovljajočem društvu »Slomškova družba«, katerega namen bo gojiti pedagoško vedo na krščanskem svetovnem naziranju. Člani ne bodo samo učitelji in učiteljice, temveč vsakdo, ki hoče družbo v njenih namenih podpirati.«

V Ljubljani, dne 13. nov. 1926.
Ivan Štrukelj.

»Dobrodošel nam mora biti v organizaciji vsak stanovsko zaveden učitelj in vsakemu mora biti zajamčena v njej popolna enakopravnost, svoboda vesti in mišljenja.«

Deklaracija, 17. julija 1926.

Od nikogar ne zahtevamo, da bi zatajili svoje politično ali kulturno prepričanje in naziranje.

Vsakomur je na prosto dano, da svobodno zastopa svoje kulturno in politično naziranje.

V organizaciji nočemo ugotoviti nikakega ne kulturnega in ne političnega nasilja, da bi hoteli članstvo uniformirati v političnem ali kulturnem naziranju — to ni naloga in ne cilj naših stanovskih organizacij.

Zaradi tega pa smo si lahko vseeno v stanovski organizaciji edini v sto in sto stanovskih vprašanih in tudi šolskih in prosvetnih, ki so nam skupna. Zaradi tega ne bo nihče prikraščen v svojem kulturnem naziranju in prepričanju.

In oni, ki vidijo v »Slomškovi družbi« prikrito »Slomškovo zvezo« naj nima strahu in naj se vzpne že enkrat na

višino akademskega razgovora tudi v vprašanih, v katerih si nismo enakega kulturnega ali političnega naziranja ter naj vedo, da si tudi mi ne bomo dali kratičiti svobode za kulturno in politično udeleževanje izven organizacije in si bomo znali čuvati in ne daj omejevat pravice, da si lahko ustanovimo tudi svoj forum za udeleževanje v tem pravcu.

Ne bomo se na dalj vodili od strasti, da bi zaradi tega naskakovali in rušili skupno stanovsko fronto, ki nam je sedaj bolj potrebna kakor kdikoli prej.

Naše kulturne organizacije ne bodo »avantarde« za naskoke in kulturna nasilja v naši stanovski organizaciji in zaradi njih ne bomo rušili dobrih odnosov v stanovski organizaciji za skupno obrambo skupnih stanovskih in drugih interesov.

Stanovska toleranca nas bo družila in dvigala na nivo višjega izobraženstva in višje stopnje civilizacije in kulturnega stremljenja.

Da je povsod nar ducatov izjem — to je jasno in nas to ne sme plašiti!

Naša stanovska organizacija naj ne bo torišče, na katero bi vnašali sporna vprašanja in naj tudi ne bode bojni kader proti enemu ali drugemu delu našega stana, temveč naj bo skupno torišče, na katero bomo vnašali predvsem vprašanja, ki nas družijo, ki nas spajajo in ki napravljajo naš stan močan in enoten za skupen socialni boj našega stana in njeza dvor.

Bugarski Učiteljski Savez.

Kongres bugarskega učiteljstva v Sofiji. — Bugarski Učiteljski Savez šteje 12.000 članov. — Učiteljski Savez je center Saveza 19 organizacij drugih strok in tvori temelj skupnosti z drugimi organizacijami. — Savez je nepartijski in borbena organizacija. — Socialne ustanove Saveza. — Osnova je strokovno sindikalistična. — Iz programa Saveza.

Od 18. do 22. nula ove godine Bugarski je učiteljski Savez održao svoj godišnji kongres u Sofiji. Poseta je bila obilna.

Na kongresu je konstatovano da je uprkos mnogih smetnji B. U. S. u toku istekle godine brojno, materijalno i moralno pojačan.

Na dnevnom redu je bilo nekoliko važnih pitanja. Dr. M. Geraskov je izneo referat o »Vaspitanju deteta pod današnjim društvenim uslovima«. Ovak je referat izazvao plodnu diskusiju, u ko-

joj je pažljivo pretreseno istaknuto pitanje. Bilo je govora i o »prosvetnoj politici prošle godine«. Ovome pitanju poklonjena je velika pažnja. Izabrana je specijalna komisija, koja je izradila opširnu rezoluciju o toj stvari. Kongres je razmatrao i niz pitanja organizacijske, budžetne i profesionalne prirode.

Sva rešenja, donešena na kongresu, izašla su u poslednjem broju staleškog organa »Soznanje«.

B. U. S. stoji vrlo dobro finansijski. To se vidi iz izdanja, koja je do sad pri-

bilo če bi storila to že kaka izmed njih prednic. Ni se ustrašiti dela vsako priliko nekaj — bolie še tako malo, kakor nič — je vsaj nekaj. Pogledimo, kako zanimiv je kraj ki se ponaša s svojo zgodovino! kako šele dežela in narod. Žal, da uvidijo ljudje modrosti starčkov šele ob njih umiranju ko jim pa ne morejo več govoriti. Torej ob času na delo!

Saj to ni nikak trud, nikaka skrb, ker imamo odmerjen čas zato, delavk pa tudi obilo. Zbrane motive bomo lahko vpletali potem med vsakdanja dela: zadobili bomo tudi pravi uogled v ornamentiko samo, krajevno posebnost in okolišev, dalje jo spoznavali od drugega okoliša videli prehode in izpopolnjevanja ter pot, od kje je prišla in kam je šla. Pogledimo: Kdo naredi nekaj stiliziranih listov cvetov poler, vplete ob kraju še kako črešnje — pred to stopijo na kritiki ki so pravi moistri: eden trdi, da je to izvirna narodna ornamentika: drug se krega da so vmes tuli vnlivi: tretji vrže pod mizo, ker je oskrnjen tip: peti gleda s solzami v očeh, ker pač mora gledati, poler na stoka proti drugim: — Bože stvoritelji misli da je ton naroden, pa skoraj ne bo! — To so »tuhtovci«... V resnici je pa delo pastirčka ki snoh ne ve, kaj je to: narodna ornamentika... (Dalie prih.)

LISTEK.

ALBIN ČEBULAR:

Šolske razstave.

(Bela Krajina.)

(Dalie.)

5. Vinica.

Seveda so to dela višje stopnje, ali vendar. Velika predvaja, natančno upoznavanje podavanja prava razdelitev snovi vse to je stalo obilo truda, česar seveda ne vidimo — vidimo le izdelke to pa občuti vsak vzgojitelj, saj ve, koliko muke zahteva vsak rezultat. Osnovni pojmi in predvaja vse je bilo prav dobro podano ter tudi jasna pot. Take želimo da bi zbrali nekaj del, namreč razvojnih: od najnižjega do najvišjega, prinesli k učiteljskemu zborovanju ter tam razložili na predmetih potek pravilnosti pa tudi povedali z besedo nepravilnosti katere so se pojavljale med izdelovanjem kar bo odvrčalo učitelje od istih povpreškov ter jim omogočalo hitrejšo pot ter jasnejšo dosego popolne dovršitve dela.

Izdelki niso bili mali, kakor imajo otroci navado da jih izvrše, ampak so bili narejeni v precej veliki obliki ter izdelani zelo okusno.

Prav pridno se goje tudi ročna dela — dekliška, namreč vse, kar je nuno potrebno na deželi, saj jih uče tudi strokovnjakinje, ki imajo tudi same gradiiva lastnega, belokranjskega. Tov. Poldka Bavčková ima bogato zbirko vezenin, katerih ni več naiti med narodom, ker so že izumrle, nekaj jih pa še živi. Vse so bogate na ornamentih, saj smo že omenili, da spada Vinica med ene še najbolj bogatih okolišev v Beli Krajini. Ravno v tem oziru je, skoraj bi rekli premalo pažnje na drugih šolah. Vsaka šola bi imela prav lahko svojo zbirko...! Pa kako lena bi bila. Kaj lena — pomembna, pomembna! Pa to stane bi bil odgovor, časa ni itd. Vse to je prazno — utopiti se je treba. Saj ni treba kilometre dolgih vzorcev! Pogledimo najpreprostejši način. Kupimo nekaj pol ovojnega papirja — saj imamo na razpolago denar za učila! — v Ljubljani dobimo pa tudi v polah črne, kateri bolj odraža belo, ga razrežemo na primerno velike liste, kateri se sešijemo ali so posamič vloženi v katonske platnice. Na te liste se pritrdi z nekaj nitimi vzorec, katerega lahko izpolnimo na robu lista s sliko in razlago, katero naredimo tudi lahko na posebnem papirju, ki naj bi bila priloga. To označimo z nadpisom ime »slošno in domače, kdo nam je posodil original, kie